

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל

רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com ♦ להתקשר למספר: 0546573528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אורות הפרשה

פי אם לִירָאָה אֶת ד' וְיָיַב.

"נראה שמצות היראה כוללת כל הלימודים המביאים ליראת ד'. אמרו חז"ל על פסוק 'הן יראת ד' היא חכמה' - 'הן אחת', שרק היא לבדה חכמה, וכמו שכתב בהקדמת מסילת ישרים, ודבר זה יפלא מאד: הלא גדר החכמה הוא מה שצריך עיון, והרבה דברים זולת למודי היראה צריכים עיון. והנראה בזה, שכל הלמודים כשאחד מעיין בהם, ותוצאות העיונים ימסור לחכרו בקיצור, מקבל חברו את החכמה כמו מי שהגה בעיונו זמן רב. כמו עניני הלכה, שבמקום שנפל ספק מצד סתירת סוגיות או קושיות הנופלות בדברי התלמוד והפוסקים צריך שקידה ועיון להעמיד דבר על בוריו, אבל אחרי הבירור כשיאמר אותו לאיזה אדם בקיצור ידע השומע אותו כמו מי שהגה ועיין וחדש בעצמו, משא"כ יראת ד', שאע"פ שלמוד היראה שווה לשאר לימודים, בסדור כללים וחוקים, המודיעים לנו גדולת יוצרנו יתברך ויתרומם, וישנם מקומות ועניינים הדורשים ליבון ובירור, מ"מ גם אחרי הבירור כשיאמר קיצור הדברים למי שלא ירד לעומק העניינים לא יבין" [מרו"ה הראי"ה, 'מוסר אביך' א, ב].

רק בְּאֲבֹתֶיךָ חֶשֶׁק ד' לְאֶהָבָה אוֹתָם וְיָיַב.

"שני דברים עיקריים ישנם שהם יחד בונים קדושת-ישראל וההתקשרות האלוהית עימהם. הא' הוא סגולה, כלומר טבע הקדושה שבנשמת ישראל מירושת אבות, כאמור: "לא בצדקתך וגו'" "רק באבותיך חשק ד' לאהבה אותם ויבחר בורעם אחיהם", "והייתם לי סגולה מכל העמים"; והסגולה הוא כוח קדוש פנימי מונח בטבע-הנפש ברצון ד', כמו טבע כל דבר מהמציאות, שאי אפשר לו להשתנות כלל, "כי הוא אמר ויהי", "ויעמידם לעד לעולם". והב' הוא עניין הבחירה, זה תלוי במעשה הטוב ובתלמוד-תורה. החלק של הסגולה

הוא הרבה, באין ערוך כלל, יותר גדול וקדוש מהחלק התלוי בבחירה אלא שברית כרותה היא, שהסגולה הפנימית לא תתגלה בזמן הזה כ"א לפי אותה המידה שהבחירה מסייעת את גילוייה, ע"כ הכול תלוי לפי רוב המעשה וקדושה האמונה ותלמוד-תורה" [מרו"ה הראי"ה, 'אגרות הראי"ה', אגרות תקני"ה].

וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל לַבְבְּכֶם וְיָיַב.

"כל זמן שלא ילמד לעצמו שתתברר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל ומעלת הארץ הקדושה וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבנין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט שאי אפשר לטעום טעם עבודה. שהרי כיון שחז"ל אמרו על פסוק "ולעבדו בכל לבבכם": "עבודה בלב זו תפלה", אם כן התפלה היא בחינת העבודה ואינו ראוי לעבודה כ"א כשיהיה במצב דעת יראת ד' כ"כ עד שיהיו עניני התפלה קרובים אל לבבו" [מרו"ה הראי"ה, 'מוסר אביך', הקדמה, ג].

וְקִשְׁרֹתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְיָיַב.

ישנם צדיקים כאלה, שהם מרגישים צימאון פנימי להיות מעוטרים בתפילין כל היום, ואין מספיק להם התפילין שבשעת התפלה. והם צדיקים כאלה, שהדבקות הא-להית בהתגלות הנפש היא מדתם הקבועה, ולא רק מזמן לזמן, וכל היום הנם בפנימיות רוחם מתפללים. וצדיקים יסודי עולם וחכמים עליונים כאלה, אף על פי שיוזמנו להם סיבות שלא יוציאו כל כך מן הכוח אל הפועל את חפץ לבבם בהתגלות הקדושה והדבקות העליונה, ולפעמים גם חשקם בהנחת תפילין כל היום לא יעלה בידם מכמה מניעות, מכל מקום התשוקה הפנימית שבנשמתם לאור התפילין מאירה הרבה בעולם, ואור החסד מתפשט בעולם על ידם, להרבות מחילה וסליחה, וחנינה גדולה [מרו"ה הראי"ה, 'שמונה קבצים', קובץ א' פסקה תשנא].

אורות הראי"ה

סיפורים מספרו החדש של הסופר הרב יוסף אליהו, "אורו של עולם", על דמותו המופלאה של הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל (העתיד לראות אור לקראת ר"ה תש"ע). ספר זה הוא אלבום-המשך לספרו הקודם של המחבר "התורה המשמחת", שיצא לפני 11 שנה וזכה להצלחה רבה בכל החוגים. כקודמו, מצטיין הספר בכך שנכתב לאחר חקירה רבה ומקיפה לבדיקת מהימנותו של כל סיפור, ולאחר שכן-משפחת הרב אויערבך עבר בדקדוק על כל סיפור, ואישר שהם תואם לרוחו של הרב זצ"ל.

סיפורים חדשים על הגרש"ז אויערבך זצ"ל והערצתו המיוחדת למרו"ה הראי"ה זיע"א (ב')

כך או כך: מאותו רגע, הוא שכב כארבעה חודשים ב"שערי צדק", עד לפטירתו בט' באייר. מצבו הלך והדרדר לאט, אבל הכרתו היתה במיטבה. הוא חובר למכשירי שלא אפשר לו לדבר, והיה מתקשר עם הסובבים אותו בכתב; בתחילה בכתב-יד, ואחר כך בעזרת מחשב.

למרות שבחודשים אלה עבר עוד שני אירועי לב, וחרף יסוריו – היתה לו אמונה עזה שהוא עומד להבריא. ביטחון כזה לא ראיתי מימי!

סבא, התעניין כל העת בשלומי של ר' עוזי. הם היו מקורבים, ראשית, פשכנים: הוריו של ר' עוזי גרו בקרבת 'שערי חסד', וכבחוור הוא נכנס רבות לסבא. אחר כך נתחזקה קרבה זו בקשרי חיתון: ר' עוזי התחתן עם הגב' דבורה טרגר, אחות-אבי, ולאחר זמן, אבי נשא את בתו של הרב. מאז, ר' עוזי נעשה מקורב יותר: היה שואל ומתייעץ רבות עם סבא, ושרתה ביניהם נעימות מיוחדת במינה. פעם הייתי נוכח, כשר' עוזי הביא לסבא גליונות של ספר חדש שעמד להוציא.

סבא חיך ושאל: "מהו נושא הספר?"

ר' עוזי ענה: "כל הספר, הוא על שבע שורות בהקדמת הרב קוק לְסִפְרוֹ 'שבת

בכלל קשריו הלבביים של הרב אויערבך עם תלמידי הראי"ה קוק וממשיכי דרכו, שמורה פינה מיוחדת ליחסיו עם הרב עוזי קלכהיים זצ"ל. חניך ישיבת "מרכז הרב" היה, ומביא מרוחה למקומות בהם הרביץ תורה: "כולל הרי פישל" לרבנים, שבראשו עמד; ישיבת 'ה'הסדר' "כרם ביבנה", ועוד. מספר הנכד ר' שמעון טרגר, שדורתו נישאה לר' עוזי:

"בטבת תשנ"ד, הלך הרב עוזי קלכהיים לשחות בבריכת השחייה של "בית חינוך עיוורים" בירושלים, כפי שהמליץ לו רופא. במהלך השחייה הוא קיבל התקף לב, והובהל לבית החולים "שערי צדק". מצבו השתפר אט אט, ולפני ששוחרר, החליטו לעשות ללבו "בדיקת מאמץ". באותה בדיקה, בעת שהריצו אותו – נפגע לבו באופן קשה... קיים ויכוח ישן, האם "בדיקת מאמץ" טובה לחולה, או שהיא מסכנת את חייו. הוופאים טוענים שהיא יעילה, כי בלעדיה אדם יכול להתאמץ בעבודה וכדו', ואז ישיג אותו התקף הלב כשהוא רחוק מהשגחה רפואית. אך מאידך, הבדיקה מאלצת את הלב להגיע לרמת תפקוד גבוהה ביותר, מצב - שהוא נדיר מאוד בחיי אדם מבוגר, ויתכן שלא יגיע לכך לעולם..."

הארץ... סבא אמר לו בחיך ובהתפעלות: "את כל זה חיברת על שבע שורות? – אז מה תחבר על כל "שבת הארץ"?...". אחר כך קרא בספר במשך 4-5 דקות, ואמר לר' עוזי בחיך: "אני לא יודע, אם באותן 7 שורות הרב אכן התכוון ל כל מה שכתבת כאן... אבל ודאי שזה בדרכו של הרב".

כעת, סבא רצה כל הזמן לבקר את ר' עוזי, אבל אמר: "כל עוד שר' עוזי אינו יכול לדבר – קשה לי לבוא אליו... אני לא רוצה לצער אותו, וגם לי קשה לראותו כך...". ומכיוון שכל העת הייתה תקווה שר' עוזי ישתחרר בקרוב, אמר לי סבא: "ביום שיוציאו לו את המכשיר והוא יוכל לדבר, אני נוסע אתך אליו".

אבל הימים נקפו: פורים עבר, וכבר התקרב פסח - ור' עוזי עדיין בבית החולים. בי"א בניסן, ביקרנו את ר' עוזי, אבי ואני, ביחידה לטיפול נמרץ ב"שערי צדק". לר' עוזי היה קשה לאכול, והוא שאל בכתב את אבי, כיצד ינהג בליל הסדר? הוא התלבט בעניין הכוזה מצה, הארבע כוסות, והמרור. בתו, יעל, שעמדה לידו, אמרה שזה יותר משבוע שהוא מדבר רק על נושא אחד: מה יהיה עם ליל הסדר? איך הוא יקיים את מצוות החג?... אבי אמר לו: "אני אשאל את ר' שלמה זלמן". נסענו מיד ל"שערי חסד", ואבי סיפר לסבא שהוא ביקר את גיסו, וזה מוטרד מאוד בשאלות על ליל הסדר. סבא הרהר, ולא ענה.

חשבנו לעצמנו: באמת, מה כבר אפשר לומר במצב כזה? והנה למחרת, בי"ב בניסן אחר-הצהרים, מתקשר סבא ואומר לי: "נוסעים לר' עוזי. חמש וחצי זו שעה טובה להיכנס אליו?". אמרתי שביחידת טיפול נמרץ קשה לחזות מראש, ולכן ניסע – וה' יעזור. באתי ל"שערי חסד", ומובן סבא היה מוכן לצאת בדיוק בזמן. בדרך אמר: "רציתי לבוא רק אחרי שהוא יוכל לדבר – אבל כששמעתי שיש דברים שמעיקים עליו, החלטתי לבוא מיד". נכנסנו ליחידה לטיפול נמרץ. סבא התאמץ לנהוג בטבעיות, למרות שלא היה קל לראות את ר' עוזי במצב כזה... ר' עוזי הושיט מיד את ידיו לעבר סבא, ואפילו התאמץ להתרומם לכבודו... סבא התיישב על כסא לצדו, ושאל: "מה שלומך ר' עוזי?".

ר' עוזי כתב (ובתו יעל "תרגמה") שיתכן שאחרי פסח ישתחררו אותו. סבא אמר: "נו, הלוואי וה' יעזור!", ומיד עבר לנושא שלשמו הגיע: "שמעתי, שאתמול היה פה גיטן, ושאלת מה לעשות בענייני הפסח?". סבא הוציא מהכיס ניילון, ובתוכו חתיכת מצה שבורה (מיהרתי לספור, ונדמה לי שהיו שם 9 שורות של מצה) הראה לר' עוזי ואמר: "גודל כזה".

ר' עוזי שאל אם אפשר להשאיר את המצה הזו עבורו, שישתמש בזה בליל-הסדר, וסבא – שתמיד חשב מחשבה אחת קדימה - ענה מיד: "כן, זה מהמצה-שמורה שלנו" (...). והוסיף: "תאכל במתינות, לאט לאט, ואם אינך יכול לאכול את הכול - אז לא".

ר' עוזי שאל: "ומה עם ארבע כוסות?". גם בזה סבא הגיע מוכן: הוציא מכיסו כוסית קטנה, ושאל את ר' עוזי אם יוכל לשתות כמות כזאת. ר' עוזי השיב, שאולי אפילו קצת יותר. סבא אמר: "תשתה רק את זה, לא יותר". ר' עוזי שאל: ומה עם מרור? כאן היה רגע מרגש... סבא אמר לו: "מרור – כבר יש לך מספיק".

זו הייתה כמובן תשובה בלתי צפויה לחלוטין. הבת, שאלה שוב עבור אביה: "ובכל זאת?...". אבל סבא סימן לה שתניח לעניין המרור. היינו שם רק מספר דקות, אבל כשיצאו – ר' עוזי כאילו הפך לאדם חדש! הוא כתב אחר כך בלשון פיוטית, שדברים שהעיקו עליו במשך שבועיים –

ניתן להשיג אצלנו את החוברת 'אור שלמה'

על הערצתו של הגרש"ז אויערבך זצ"ל למרן הראי"ה זצ"ל

וכן את החוברות הבאות:

אז נדברו יראי ה' – קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זצ"ל והגרא"ז מלצר זצ"ל. עטרת צבי – קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זצ"ל והגרצ"פ פראנק זצ"ל.

שלחו אלינו 15 ₪ (לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת ים), ואנו נשלח אליכם את 3 החוברות.

נפתרו לו בחמש דקות. בליל הסדר, הוא התאמץ לעשות כפי שסבא אמר לו. זה לא היה קל: הוא קצת השתעל, קצת הקיא – אבל לבסוף עשה כמו שנאמר לו.

כעבור 3 שבועות, בלוויה של ר' עוזי, נסענו לישיבת "מרכז הרב". היה זה 10 חודשים לפני שסבא נפטר, אבל הוא התאמץ לשבת ברכב ולהקשיב לכל ההספדים, עד תומם.

לנו, ברכב, השמיע סבא את ההספד שלו: "תראו מה זה יהודי! נמצא במצב גופני כזה קשה, מיוסר, בטיפול נמרץ – וממה הוא לא רגוע? לא מהטיפולים, ולא מעתיד חייו הלא ברור – אלא ממה עושים עם הכוזה מצה!...".

מלבד ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל, רבו ב"עץ חיים", חרט גם רב שכונתו הגאון ר' יעקב משה חרל"פ זצ"ל, השפעה משמעותית בנפשו הרכה של הגרש"ז. ר' שלמה זלמן נהג להכתירו בתואר: "קדוש עליון". סביר להניח, שאת מידתו שלא לצאת מארץ ישראל, שאב ממעיין קודשו של הרב חרל"פ שהקפיד מאוד בדבר. ידוע שתלמידיו רש"ז הנאמנים, הכירו והדגישו סגולה זו שהיתה ברבם.

לא פשוט הוא להקיש מתשובה ששמע ממנו פלוני, לשאלה זהה שמתחבט בה אלמוני. וזאת משום שהרב האמין, שכל אדם נטוע בחברה מסויימת בה הוא חי, ואישיותו מורכבת מהחינוך המיוחד שקיבל, מרקע משפחתו, ומרכיבים רבים נוספים. לכן העדיף לכתחילה, שכל אדם ישאל את הרבנים שמפיהם הוא חי תמיד, כדי שפסק ההלכה יתיישב יפה בעולמו המסויים, על הערכים וההרגשים המיוחדים לו. במילים אחרות: הרב לא חשב, שפסקי הלכה הם "הזדמנות" להתערב בהשקפת-עולמו של השואל. ניסיון כזה יערער בסופו של דבר את מעמדה של ההלכה, ויציג אותה כרבות הימים בעיני השואל עצמו, כ"לא מציאותית".

שח לנו הרב אליהו מאל, תושב בית אל:

"זכורני, שכאשר החלו ההתנחלויות הראשונות פסבסטיה בתחילת שנות התש"ל, היה הרב מנחם פרומן (לימים, רב הישוב קקרו) בתחילת דרכו בישיבת "מרכז הרב", ולא היה נראה לו כל כך עניין העימות עם החיילים.

הלך ושאל את ר' שלמה זלמן: מה הרב אומר על כך?

מששמע הרב שהשואל לומד ב"מרכז הרב", אמר לו: "זוהי שאלה הנוגעת לחיים הציבוריים במדינה. יש יהודי אחד בירושלים שמתמחה בנושא זה של הלכות ציבור – קוראים לו הרב צבי יהודה קוק. לך ושאל אותו".

מפנקסו של ר' אריה לוי זצ"ל

הקשר של ר' אריה לוי עם מרן הראי"ה היה כה חזק עד כי גם אחרי מותו המשיך לפקוד את קברו, ולראותו בחלום, וזאת מתוך עדות כתובה שנמצאה בתוך אחד מפנקסיו וכך כתוב בו:

"בערב יום הכיפורים נרדמתי בלילה והנה חלמתי כי אנחנו נמצאים בבית הכנסת גדולה כמו באיכרון משה ומחכים לאסיפת רבנים והנה במזרח מקום שיש מארון הקודש עומד נשען על הסטנדר רבנו הגאון הצדיק מרן הראי"ה קוק זצ"ל, ומחכים כולם לביאת הרב הראשי הרב הרצוג שיחל, כי רבנו כבר בעולם האמת והוא נמצא פה רק בתור אורח והרב הראשי מכהן בכהונתו, ואני עומד מרעיש ומשתומם איד מראהו של רבנו זצ"ל אור זרע כאור החמה ואני אמרתי לכל הנאספים שמה; ראו כי הוא עומד שמה ואור גדול נוהג בכל הבית ואח"כ ניגשתי אליו ונתתי לו שלום לרבנו ואמר לי כי היום מצווה לאכול ולטעום, ואמרתי לו כי כבר שבע עד בלי די שכייתי לראות את פניו הקדושים ואם כי מבקר אנוכי את הציון לפרקים, ועתה זכיתי לראות את פניו ואמר לי בשחוק בכ"ז צריך לאכול ואין יוצאין בהנאה זו חובת ערב יורח"פ והקיצותי".

ישיבת ההסדר "אורות אביב"

בדרום תל אביב

- ✓ תוכנית לימוד מתוכננת ומוגדרת, עם יעדים לימודיים לכל תלמיד ע"פ יכולתו.
- ✓ לימוד מעמיק ומקיף עם מעגלי חזרות.
- ✓ אווירה משפחתית חמה ואוהדת.

לפרטים: הרב אטינגר: 050-8822088, הרב יובל: 052-8119291

העלון יוצא לאור בסיוע
'דפרי שיר' –
הדוכן שלך לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.
סניף ראשי:
תחנה מרכזית ירושלים.
פלאפון: 0524797380.

תרבות יהודית מקורית